

Nr 57.

Utlåtande med anledning av väckta motioner angående förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 272 av herrar *Osvald* och *Näslund* samt II: 310 av herr *von Friesen m. fl.*, har hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att all jakt efter sjöfågel under våren måtte förbjudas.

Angående de skäl, som åberopats till stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Över motionerna ha yttranden avgivits av domänstyrelsen, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté och Svenska naturskyddsföreningen. Därjämte har i ärendet inkommit en skrift från Jägarnas riksförbunds avd. nr 15 i Karlskrona.

Domänstyrelsen har i sitt den 27 februari 1950 dagtecknade yttrande till en början framhållit, att det av motionärerna citerade utdraget ur den av professorn Gösta Notini framlagda utredningen i sjöfågel frågan icke vore ett citat i egentlig mening utan utgjordes av ett antal ur sitt sammanhang lösryckta meningar och fördenskull vore vilseledande. I övrigt har styrelsen anfört, att ehuru den vid flera tidigare tillfällen föreslagit utfärdande av förbud mot all vårjakt och alltjämt vore av den uppfattningen, att jakt under våren icke borde förekomma, styrelsen dock ansåge att motionerna under nuvarande förhållanden icke borde föranleda någon åtgärd.

I yttrande den 2 mars 1950 har *Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté* anfört i huvudsak följande.

Naturskyddskommitténs uppmärksamhet har under senare år allt mera kommit att riktas på de former av jakt under vårflyttnings- och parningstid, vilka såsom rester av äldre tiders obegränsade jakt och fångst alltjämt äro medgivna enligt jaktlag och jaktstadga.

De farhågor beträffande sjöfågelstammarnas livsvillkor och framtid, vilka vid 1948 års riksdag gäve upphov till motioner i såväl första som andra kammaren, avseende förbud mot allt jakt efter sjöfågel under våren, ha på ett lika slående som sorgligt sätt besannats genom den av Svenska jägareförbundet företagna och under år 1949 slutförda utredning i ärendet, vilken nu föreligger utgiven under titeln »Undersökningar över sjöfågel frågan av Gösta Notini och Nils Höglund; Svenska Jägareförbundets meddelande nr 15, 1949».

Klart och entydigt, med den inre överensstämmelse mellan olika påvisade fakta som karakterisera en riktigt upplagd och väl genomförd vetenskaplig undersökning, framgår som huvudresultat av denna utredning:

1) att stora delar av vårt sjöfågelbestånd, i främsta rummet stammarna av ejder, skrak, knipa och alfågel, undergått en utarmning så pass märkad, att den, enligt utredningens ordalag, inger »allvarliga bekymmer» och påkallar »snabba åtgärder för stammarnas restaurering»;

2) att denna delvis nära nog katastrofala nedgång i väsentlig mån har sin orsak just i vårjakten.

De förödande verkningarna av jakt på våren måste återföras på vissa biologiska förhållanden och på de speciella former, under vilka denna jakt bedrivs.

Biologiskt sett är det så, att individerna av här ifrågavarande arter under vårsträcket nästan genomgående uppträda parvis, sålunda redan utparade, även om paren i regel hålla samman i större eller mindre flockar. Vårskytten ingriper således i med avseende på fortplantningen redan konsoliderade förhållanden; det oroar och splittrar en under vårflyttningen inledd häckningsfas. Denna på våren återvändande fågel är ett ur vinterns påfrestningar framgångsfullt urval av de kraftigaste individerna, färdiga till fortplantning; att jaga på våren är detsamma som att i en plantskola slumpvis rycka upp de utvalda, till utplantering färdiga plantorna. Jaktens biologiskt och ekonomiskt riktiga tid är hösten, då de stora ungpullarna av oerfarna individer erbjuda ett mångdubbelt rikare och betydligt mera välsmakande byte. Fågelskyttet för vettar drabbar i första rummet de flockar och enstaka par, vilka under flyttningens fortgång undan för undan lämna de stora nordgående sträcken för att söka sig in till sina häckplatser i skärgårdarna. Det är mot denna bakgrund man måste se det genom utredningen klart påvisade faktum, att vårjakten för vettar till sin destruerande verkan är så utomordentligt starkt lokalbunden. Med andra ord: det avbräck som vållas av detta skytte på våren drabbar just den egna skärgården; det är i främsta rummet hemfågeln, som lockas av vettarna och blir bortskjuten.

Det här sagda gäller den utmed östkusten bedrivna jakten med vettar; längs Blekinges kust och i Kalmarsund praktiseras en annan form av vårjakt, nämligen skytte från båtlinjer på öppet vatten mot de över dessa skyttelinjer framflygande flockarna. Noggranna och omfattande undersökningar ligga bakom det material, som i utredningen framlägges om denna speciella jaktform och dess verkningar. Otvetydigt påvisas här det häpnadsväckande faktum, att i det allra närmaste en tredjedel av hela vårens ejderavskjutning utefter hela östersjökusten sker i Blekinges havsband på en sträcka av fyra mil!

Det bör särskilt understrykas: en tredjedel av hela vårens jaktbyte tillfaller här en oproportionerligt liten del av befolkningen vid vår långa östersjökust. Till denna tredjedel kommer det mycket betydande antal fåglar, som skadskjutits för att efter hand gå under till ingen nytta. Det ligger i sakens natur och har till full evidens konstaterats, att skadskjutningsprocenten vid detta skytte från båtar är onormalt hög.

Denna jaktform har sålunda visats vara i högsta grad förödande.

I den viktiga frågan om vårjakten ekonomiska betydelse hävdar undersökningen, att förbättrade kommunikationer och ökad tillgång på arbetstillfällen radikalt ha tagit bort dess karaktär av näringsfång. Materiellt sett är förhållandet i nutiden rent av det omvända: tusentals arbetstimmar ge här ett utbyte, som i ekonomiskt avseende med säkerhet är negativt. I en del fall ratas det hemförda bytet, de efter vinterns strapatser utmagrade, traniga fågelkropparna.

Vi komma här till en i ekonomiskt avseende icke betydelselös omständighet: utredningen visar, att vårjakten utefter hela den sydligare delen av vår östersjökust ända upp mot Stockholms skärgård med fördel kan ersättas ge-

nom jakt på höslen, då utbytet, som redan framhållits, är av en helt annan och bättre kvalitet och då kvantiteten efter vårjaktens borttagande med all sannolikhet snabbt skulle ökas.

Den befintliga utredningen bygger sålunda biologiskt, jaktligt och försörjningsekonomiskt upp ett fast underlag för vårjaktens avskaffande i full överensstämmelse med de bägge motionernas syfte. Ehuru utredningsmannen principiellt och biologiskt sett klart utdömer vårjakten, har han i sitt förslag till åtgärder i ärendet — behandlat och vidare utformat av Svenska jägareförbundet samt därefter som förbundets förslag avgivet till Konungen i skrivelse den 3 januari 1950 — icke vågat taga steget fullt ut till vårjaktens avskaffande. Man har fruktat att ett borttagande av vårjakten skulle hos skärgårdsbefolkningen utlösa en avog inställning till sjöfågelskydd över huvud och därmed förorsaka lagöverträdelser. Kommittén vill härutinnan anmäla en annan uppfattning: i stället för att på förhand misstänkliggöra är man här både sakligt och moraliskt sett skyldig att visa tillit till befolkningens lojalitet. En jämförelse kan för övrigt på denna punkt göras med det för länge sedan utfärdade förbudet mot vårjakt på tjäder och orre. Här gällde det också en gammal jaktmetod biologiskt sett lika fördärlig som vårjakten på sjöfågel. Om lagstiftningen den gången var före sin tid, kan det nu med fog sägas tvärtom: här är det fråga om en otidsenlig relik av den jakt och fångst, som i forna barbariska och viltrika tider bedrevs ohejdat också under vårflyttning och parningstid.

Här är icke platsen att närmare granska Svenska jägareförbundets ovan nämnda förslag om ändrade bestämmelser för sjöfågeljakten. Kommittén finner det emellertid angeläget framhålla, att detta förslag innefattar flera ur naturskyddslig, jaktlig och även humanitär synpunkt uppenbart svaga och tvivelaktiga punkter och att det i sak måste betraktas som inkonsekvent i förhållande till utredningens värdefulla och klarläggande resultat. Förslaget innefattar sålunda sju dagars vårjakt just utefter de delar av östersjö-kusten — Blekinge t. o. m. Uppland, där sådant vårskytte har visat sig allra mest fördärvbringande. Det innebär icke ens ett slut på den allra mest förödande jakten, det ovan berörda skyttet från båtlinjer utmed blekingekusten och i Kalmarsund. Denna brist är beklaglig.

Förslaget inrymmer i övrigt en väsentligt ökad användning av gift för bekämpandet av sådana element inom fågelvärlden — havstrut, gråtrut, silltrut och fiskmås — vilka kunna anses konkurrera med oss människor om den för oss direkt matnyttiga delen av sjöfågelfaunan.

Denna sistnämnda punkt i förslaget måste anses i allra högsta grad betänklig. De nyss nämnda fågelarterna höra till den del av kustens och skärgårdens fauna, som i främsta rummet ger liv och skönhet åt dessa kustlandskap, vilka i vår tid fått en så utomordentlig betydelse som rekreationsområden för stora delar av den svenska befolkningen. Det vore ovärdigt och i djupaste mening inkonsekvent av våra lagstiftande myndigheter att genom att giva sanktion åt ett förslag som detta beröva kustens landskap en del av dess levande prydnad. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att Svenska jägareförbundets egen här berörda utredning tillräckligt tydligt giver vid handen, att de matnyttiga sjöfågelarter det här närmast är fråga om mycket väl hävda sig utan hjälp av giftkrig mot deras naturliga fiender — nota bene inom sådana områden, där vårjakt redan nu är förbjuden eller av annan anledning ej förekommer. Det är här nog att hänvisa till förhållandena vid västkusten, där vårjakt sedan länge är förbjuden och en god stam av exempelvis ejder nu gläder besökaren.

Kommittén får med hänvisning till den relaterade utredningens resultat och till de omständigheter som här i övrigt andragits livligt förorda riks-

dagens bifall till här ifrågavarande motioner om förbud mot all jakt efter sjöfågel under våren.

Svenska naturskyddsföreningen har i yttrande den 22 februari 1950 redogjort för innehållet i Svenska jägareförbundets utredning och instämt i det förslag, vari utredningen utmynnar, dock med undantag för den föreslagna vårjakten å sjöfågel under sju dagar. Föreningen har i stället förordat ett totalt förbud mot jakt efter sjöfågel under våren. Till stöd härför har föreningen anfört, att sjöfågelbeståndet är starkt hotat och att man med fog kan tala om en katastrofal minskning av vissa arter, varför det är synnerligen angeläget att skyddsåtgärder vidtagas snabbast möjligt. Enligt föreningens åsikt är jakten under våren på det återvändande fågelbeståndet huvudorsaken till nedgången. Vårjakten har emellertid icke längre betydelse såsom näringskälla. Vidare har Sverige såsom undertecknare av paris-konventionen av år 1905 förbundit sig att skydda fåglarna under vårflyttningen och kan medgiva jakt endast under förutsättning av att isolerat boende kustbefolkning är beroende av jakten för att erhålla föda till sitt livsuppehälle. Med hänsyn till vad sålunda anförts har föreningen livligt tillstyrkt bifall till motionerna.

Jägarnas riksförbunds avd. nr 15 har i sin den 18 februari 1950 dagtecknade skrift anfört, att avdelningen införskaffat upplysningar från lotsar, tulltjänstemän och fiskare i Blekinge, vilka alla under en följd av år följt utvecklingen av sjöfågeljakten och dess inverkan på sjöfågelbeståndet. Dessa uppgifter giva enligt avdelningen en helt annan bild av det aktuella läget än den, som redovisas i de ifrågavarande motionerna och av Svenska jägareförbundet. Avdelningen anser sig därför — på grund av dess medlemmars egna erfarenheter och utsagor från samtliga invånare i blekingeskärgårdens östra del — kunna bestämt intyga att såväl motionärernas som Svenska jägareförbundets påståenden i stora stycken på intet vis överensstämna med verkligheten. Härutöver har avdelningen anfört följande.

Beträffande jakttiderna vill avdelningen fästa uppmärksamheten på de jakttider å sjöfågel som gälla i andra europeiska länder såsom Danmark, Holland, Frankrike och England. Dessa jakttider synas enbart ägnade att utrota det vilda, och frågan är om icke den minskning, som måhända kan förmärkas på någon häckningsplats, har sin upprinnelse just i avskjutningen i dessa länder. Att härleda en minskning ur sträckfågelskyttet utanför den korta blekingekusten synes avdelningen vara direkt oriktigt. Inflygningen av fågel sker nämligen endast på kuststräckan Gåsfeten—Utlängan, och då icke några häckningsplatser för sjöfågel finnas inom blekingeskärgården, rör sig sjöfågeljakten i Blekinge enbart om havsskytte. Denna form av jakt har sedan urminnes tid bedrivits av den bofasta skärgårdsbefolkningen och på grund av sin riskfyllda och strapatsrika karaktär endast av ett litet fåtal av denna befolkning. Någon nöjesjakt har sålunda icke bedrivits inom detta område, som ligger avlägset till och ställer stora fordringar på tid och kunande.

Utskottet. Frågan om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren har tidigare varit föremål för riksdagens behandling. Sålunda yrkades i två vid 1948 års riksdag väckta, likalydande motioner — I: 206 och II: 328 — att

riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att all sådan jakt skulle förbjudas. Under hänvisning till att Svenska jägareförbundet låtit igångsätta en undersökning av vårjaktens inflytande på sjöfågelstammarna uttalade emellertid utskottet, att slutförandet av undersökningen borde avvaktas, innan frågan om förbud mot jakt av ifrågavarande förslag upptoges. Utskottet hemställde därför, att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Sedan undersökningen avslutats, inkom förbundet till Kungl. Maj:t med framställningar den 3 januari och den 25 februari 1950, innefattande bland annat *dels* att den i 13 § jaktlagen meddelade bestämmelsen om jaktutövningsrätt för den bofasta kustbefolkningen å öppna havet samt å ödeskären skulle ersättas med ett stadgande av innehåll att jakt å allmänt vatten samt å holmar, klippor och skär, som ej hörde till visst hemman, skulle få bedrivas endast av den, som erhållit tillstånd därtill av länsstyrelsen, *dels* upphävande av den i 26 § 2 mom. jaktlagen stadgade befrielsen för den bofasta kustbefolkningen att erlagga jaktvårdsavgift vid sådan jakt efter säl eller sjöfågel, som enligt 13 § samma lag i dess nuvarande lydelse får utövas utan tillstånd, *dels ock* upphävande av bestämmelsen i 8 § 2 mom. jaktstadgan om rätt för den bofasta kustbefolkningen att under tiden den 1 oktober—den 10 maj använda maskindrivet fartyg vid jakt efter sjöfågel.

Härutöver innefattade framställningarna en hemställan om borttagande av vårjakten efter sjöfågel i Bottniska viken från finska gränsen till Gävleborgs läns södra gräns samt vid Skånes kust, inskränkning av tiden för vårjakten i Bottniska viken och Östersjön från Gävleborgs läns södra gräns till gränsen mellan Blekinge och Kristianstads län från tjugu till sju dagar, införande av förbud under tre år mot all vårjakt efter ejder, inskränkning av tiden för höstjakten i fråga om dykänder och skrakar i Östersjön och Öresund, införande av förbud att transportera eller saluföra sjöfågel, som fällts eller fångats under vårjakt ävensom införande av möjlighet att under vissa förutsättningar använda gift för dödande av havstrut, gråtrut och silltrut (sillmås).

Beträffande förbundets sistberörda hemställan meddelade Kungl. Maj:t beslut den 9 juni 1950, vilket innebar i huvudsak bifall till densamma. I samma beslut uppdrog Kungl. Maj:t åt 1949 års jaktutredning att vid fullgörandet av sitt uppdrag upptaga till behandling de övriga förslag, som innefattades i förbundets framställningar. Utredningens betänkande har avgivits den 11 november 1950.

Av den utredning, som föreligger i ärendet, torde framgå, att det är tvevelaktigt, huruvida de genom Kungl. Maj:ts beslut vidtagna avsevärda inskränkningarna i vårjakten efter sjöfågel äro tillfyllest för att hejda den minskning av sjöfågelstammarna, som synes pågå. Otvevelaktigt torde jaktutredningens förslag i hithörande delar komma att bli av betydelse för bedömande av frågan vilka ytterligare åtgärder som kunna vara påkallade. Vidare vill utskottet erinra om att på inbjudan av franska regeringen en konferens hållits i Paris i oktober 1950 för utarbetande av en ny kon-

vention till skydd för flyttfåglarna. Resultatet av denna konferens föreligger emellertid ännu icke. Vid nu angivna förhållanden anser utskottet, att — även om det i förevarande motioner framlagda förslaget påkallar beaktande — resultatet av jaktutredningens och konferensens förslag böra avvaktas, innan någon ytterligare åtgärd vidtages. Med hänsyn härtill hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 272 och II: 310 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Anderberg, Svedberg, Carl Sundberg, Jon Jonsson, Bror Nilsson, Bertil Andersson, Isaksson* och Hugo Osvald; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården*, Gustafson i Dädesjö, Antby, Andersson i Hyssna*, Haeggblom, Jonsson i Järvsand, Ahlsten, Nilsson i Varuträsk* och Svensson i Vä*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.